

СЕШАНБА, ПАЙШАНБА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ

МУҚАДДИМА

Ўзбекистон халқи: инсон ҳуқуқларига ва давлат суверенитети ҳолатига содиқлигини тантанали равишда эълон қилиб, ҳозирги ва келажак авлодлар олдидаги юксак масъулиятини англаган ҳолда,

Ўзбек давлатчилиги ривожининг тарихий тажрибасига таяниб, демократия ва ижтимоий адолатга садоқатини намойиш қилиб, халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган қоидалари устуңлигини тан олган ҳолда,

республика фуқароларининг муносиб ҳаёт кечиришларини таъминлашга интилиб, инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат барпо этишни кўзлаб,

фуқаролар тинчлиги ва миллий тотувлигини таъминлаш мақсадида ўзининг мухтор вакиллари сиймосида Ўзбекистон Республикасининг мазкур Конституциясини қабул қилади.

БИРИНЧИ БЎЛИМ АСОСИЙ ПРИНЦИПЛАР

I БОБ.

ДАВЛАТ СУВЕРЕНИТЕТИ

1-модда. Ўзбекистон — суверен демократик республика. Давлатнинг «Ўзбекистон Республикаси» ва «Ўзбекистон» деган номлари бир маънони англатади.

2-модда. Давлат халқ иродасини ифода этиб, унинг манфаатларига хизмат қилади. Давлат органлари ва мансабдор шахслар жамият ва фуқаролар олдида масъулдирлар.

3-модда. Ўзбекистон Республикаси ўзининг миллий-давлат ва маъмурий-ҳудудий тузилишини, давлат ҳокимияти ва бошқарув органларининг тизимини белгилайди, ички ва ташқи сиёсатини амалга оширади. Ўзбекистоннинг давлат чегараси ва ҳудуди дахлсиз ва бўлимасдир.

4-модда. Ўзбекистон Республикасининг давлат тили ўзбек тилидир.

Ўзбекистон Республикаси ўз ҳудудида истиқомат қилувчи барча миллат ва элатларнинг тиллари, урф-одатлари ва анъаналари ҳурмат қилинишни таъминлайди, уларнинг ривожланиши учун шароит яратди.

5-модда. Ўзбекистон Республикаси қонун билан тасдиқланган ўз давлат рамзлари — байроғи, герби ва мадҳиясига эга.

6-модда. Ўзбекистон Республикасининг пойтахти — Тошкент шаҳри.

II БОБ.

ХАЛҚ ҲОКИМИЯТЧИЛИГИ

7-модда. Халқ давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаидир.

Ўзбекистон Республикасида давлат ҳокимияти халқ манфаатларини кўзлаб ва Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ҳамда унинг асослари қабул қилинган қонунлар ваколат берган идоралар томонидангина амалга оширилади.

Конституцияда назарда тутилмаган тартибда давлат ҳокимияти ваколатларини ўзлаштириш, ҳокимият идоралари фаолиятини тўхтатиб қўйиш ёки тугатиш, ҳокимиятнинг янги ва мувозий таркибларини тузиш Конституцияга хилоф ҳисобланади ва қонунга биноан жавобгарликка тортишга асос бўлади.

8-модда. Ўзбекистон халқини миллатидан қатъий назар, Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари ташкил этади.

9-модда. Жамият ва давлат ҳаётининг энг муҳим масалалари халқ муҳокамасига тақдим этилади, умумий овозга (референдумга) қўйилади. Референдум ўтказиш тартиби қонун билан белгиланади.

10-модда. Ўзбекистон халқи номидан фақат у сайлаган Республика Олий Мажлиси ва Президентга иш олиб бориши мумкин.

Жамиятнинг бирон-бир қисми, сиёсий партия, жамоат бирлашмаси, ижтимоий ҳаракат ёки алоҳида шахс Ўзбекистон халқи номидан иш олиб боришга ҳақли эмас.

11-модда. Ўзбекистон Республикаси давлат ҳокимиятининг тизими — ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлиниши принципларига асосланади.

12-модда. Ўзбекистон Республикасида ижтимоий ҳаёт сиёсий институтлар, мафкуралар ва фикрларнинг хилма-хиллиги асосида ривожланади.

Ҳеч қайси мафкура давлат мафкураси сифатида ўрнатилиши мумкин эмас.

13-модда. Ўзбекистон Республикасида демократия умумийсиёсий принципларига асосланади, уларга кўра инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадр-қиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари олий қадрият ҳисобланади.

Демократик ҳуқуқ ва эркинликлар Конституция ва қонунлар билан ҳимоя қилинади.

14-модда. Давлат ўз фаолиятини инсон ва жамият фаровонлигини кўзлаб, ижтимоий адолат ва қонунийлик принциплари асосида амалга оширади.

III БОБ.

КОНСТИТУЦИЯ ВА ҚОНУННИНГ УСТУНЛИГИ

15-модда. Ўзбекистон Республикасида Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларнинг устуңлиги эътиборга олинади.

Давлат, унинг органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмалари, фуқаролар Конституция ва қонунларга мувофиқ иш кўрадилар.

16-модда. Мазкур Конституциянинг бирорта қондаси Ўзбекистон Республикаси ҳуқуқ ва манфаатларига зарар етказадиган тарзда талқин этилиши мумкин эмас.

Бирорта ҳам қонун ёки бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжат Конституция нормалари ва қондаларига зид келиши мумкин эмас.

IV БОБ.

ТАШҚИ СИЕСАТ

17-модда. Ўзбекистон Республикаси халқаро муносабатларнинг тўла ҳуқуқли субъектидир. Унинг ташқи сиёсати давлатларнинг суверен тенглиги, куч ишлатмаслик ёки куч билан таҳдида қилмаслик, чегараларнинг дахлсизлиги, низооларни тинч йўл билан ҳал этиш, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик қоидаларига ва халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган бошқа қоидалари ва нормаларига асосланади.

Республика давлатнинг, халқнинг олий манфаатлари, фаровонлиги ва ҳаёсийлигини таъминлаш мақсадида иттифоқлар тузиши, ҳамдўстликларга ва бошқа давлатлараро тузилмаларга кириши ва улардан ажралиб чиқиши мумкин.

ИККИНЧИ БЎЛИМ

ИНСОН ВА ФУҚАРОЛАРНИНГ АСОСИЙ ҲУҚУҚЛАРИ, ЭРКИНЛИКЛАРИ ВА БУРЧЛАРИ

V БОБ.

УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

18-модда. Ўзбекистон Республикасида барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга бўлиб, жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахси ва ижтимоий манқадан қатъий назар, қонун олдида тенгдирлар.

Иштирокчи фақат қонун билан белгиланиб қўйлади ҳамда ижтимоий адолат принципларига мос бўлиши шарт.

19-модда. Ўзбекистон Республикаси фуқароси ва давлат бир-бирига нисбатан бўлган ҳуқуқлари ва бурчлари билан ўзаро боғлиқдирлар. Фуқароларнинг Конституция ва қонунларда мустақимлаб қўйилган ҳуқуқ ва эркинликлар дахлсиздир, улардан суд қарорисиз маҳрум этишга ёки чеклаб қўйишга ҳеч қим ҳақли эмас.

20-модда. Фуқаролар ўз ҳуқуқ ва эркинликларини амалда оширишда бошқа шахсларнинг, давлат ва жамиятнинг қонуний манфаатлари, ҳуқуқлари ва эркинликларига путур етказмасликка шарт.

VI БОБ.

ФУҚАРОЛИК

21-модда. Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ягона фуқаролик ўрнатилди.

Ўзбекистон Республикасининг фуқаролиги, унга қандай асосларда эга бўлганидан қатъий назар, ҳамма учун тенгдир.

Қорақалпоғистон Республикасининг фуқароси аини вақтда Ўзбекистон Республикасининг фуқароси ҳисобланади.

Фуқароликка эга бўлиш ва уни йўқотиш асослари ҳамда тартиби қонун билан белгиланади.

22-модда. Ўзбекистон Республикаси ўз ҳудудида ҳам, унинг ташқарисид ҳам ўз фуқароларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш ва уларга ҳимойлик кўрсатишни кафолатлайди.

23-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги чет эл фуқароларининг ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари халқаро ҳуқуқ нормаларига мувофиқ таъминланади. Улар Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, қонунлари ва халқаро шартномалари билан белгиланган бурчларни адо этадилар.

VII БОБ.

ШАХСИЙ ҲУҚУҚ ВА ЭРКИНЛИКЛАР

24-модда. Яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг узвий ҳуқуқидир. Инсон ҳаётига суиқасд қилиш энг оғир жиноятдир.

25-модда. Ҳар қим эркинлик ва шахсий дахлсизлик ҳуқуқига эга. Ҳеч қим қонунга асосланмаган ҳолда ҳибсга олиниши ёки қамоқда сақланиши мумкин эмас.

26-модда. Жамият содир этганида айбланаётган ҳар бир шахснинг иши судда қонуний тартибда, ошқора кўриб чиқилиб, унинг айби аниқланмагунча у айбдор ҳисобланмайди. Судда айбланаётган шахсга ўзини ҳимоя қилиш учун барча шароитлар таъминлаб берилади.

Ҳеч қим қийноққа солиниши, аъроавликка, шафқатсиз ёки инсон қадр-қимматини камситувчи бошқа тарафга таъзияқа дучор этилиши мумкин эмас.

Ҳеч қимда унинг розилигисиз тиббий ёки илмий тажрибалар ўтказилиши мумкин эмас.

27-модда. Ҳар қим ўз шаъни ва обрўсига қилинган таъовузулардан, шахсий ҳаётига аралашидиган ҳимояланмиш ва турар жойи дахлсизлиги ҳуқуқига эга.

Ҳеч қим қонун назарда тутган ҳоллардан ва тартибдан ташқари биронинг турар жойига кириши, тинглов ўтказиши ёки уни қўздан кечирishi, ёзишмалар ва телефонда сўзлашувлар сирини ошқор қилиши мумкин эмас.

28-модда. Ўзбекистон Республикаси фуқароси Республика ҳудудида бир жойдан иккинчи жойга кўчиш, Ўзбекистон Республикасига келиш ва ундан чиқиб кетиш ҳуқуқига эга. Қонунда белгиланган чеклашлар бундан мустаснодир.

29-модда. Ҳар қим фикрлари, сўз ва эътиқод эркинлиги ҳуқуқига эга. Ҳар қим ўзи истаган ахборотни излаш, олиш ва уни тарқатиш ҳуқуқига эга, амалдаги конституциявий тузумга қарши қаратилган ахборот ва қонун билан белгиланган бошқа чеклашлар бундан мустаснодир.

Фикр юритиш ва уни ифодалаш эркинлиги фақат давлат сир ва бошқа сирларга тааллуқли бўлган тақдирдагина қонун билан чекланиши мумкин.

30-модда. Ўзбекистон Республикасининг барча давлат органлари, жамоат бирлашмалари ва мансабдор шахслари фуқароларга уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларига дахлдор бўлган ҳужжатлар, қарорлар ва бошқа материаллар билан танишиб чиқиш ижтимоиятини яратиб бериши лозим.

31-модда. Ҳамма учун виждон эркинлиги кафолатланади. Ҳар бир инсон хоҳлаган динга эътиқод қилиш ёки ҳеч қайси динга эътиқод қилмаслик ҳуқуқига эга. Диний қарашларни мажбуран сингдиришга йўл қўйилмайди.

VIII БОБ.

СИЕСИЙ ҲУҚУҚЛАР

32-модда. Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари жамият ва давлат ишларини бошқаришда бевосита ҳамда ўз вакиллари орқали иштирок этиш ҳуқуқига эгадирлар. Бундай иштирок этиш ўзини-ўзи бошқариш, референдумлар ўтказиш ва давлат органларини демократик тарзда ташкил этиш йўли билан амалга оширилади.

33-модда. Фуқаролар ўз ижтимоий фаолликларини Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ митинглар, йиғилишлар ва намойишлар шаклида амалга ошириш ҳуқуқига эгадирлар. Ҳокимият органлари фақат ҳаёсийлик нуктаи назаридангина бундай тадбирлар ўтказишнинг тўхтатиш ёки тақиқлаш ҳуқуқига эга.

34-модда. Ўзбекистон Республикаси фуқаролари касба-ушмаларига, сиёсий партияларга ва бошқа жамоат бирлашмаларига уюшми, оммавий ҳаракатларда иштирок этиш ҳуқуқига эгадирлар.

Сиёсий партияларда, жамоат бирлашмаларида, оммавий ҳаракатларда, шунингдек ҳокимиятнинг вакиллик органларида озиликни ташкил этувчи муҳолифатли шахсларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қадр-қимматини ҳеч қим камситиши мумкин эмас.

35-модда. Ҳар бир шахс бевосита ўзи ва бошқалар билан биргаликда ваколатли давлат органларига, муассасаларига ёки халқ вакилларига ариза, тақдир ва шикоятлар билан мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

Аризалар, тақдирлар ва шикоятлар қонунда белгиланган тартибда ва муддатларда кўриб чиқилиши шарт.

IX БОБ.

ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТМОИЙ ҲУҚУҚЛАР

36-модда. Ҳар бир шахс мулкдор бўлишга ҳақли. Банкка қўйилган омонатлар сир тутилиши ва мерос ҳуқуқи қонун билан кафолатланади.

37-модда. Ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб таянлаш, адолатли меҳнат шартларида ишлаш ва қонунда назарда тутилган шартлардан ҳимояланиш ҳуқуқига эгадир.

Суд ҳукми билан таъинланган жазони ўташ тартибидан ёки қонунда кўрсатилган бошқа ҳоллардан ташқари мажбурий меҳнат таъинланади.

38-модда. Елланиб ишлаётган барча фуқаролар дам олиш ҳуқуқига эгадирлар. Иш вақти ва ҳақ тўланадиган меҳнат таъинлигини муддати қонун билан белгиланади.

39-модда. Ҳар қим қариганда, меҳнат лаънатини йўқотганда, шунингдек бокунисидан маҳрум бўлганда ва қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда ижтимоий таъинот олиш ҳуқуқига эга.

Пенсиалар, нафзалар, ижтимоий ёрдам бошқа турларнинг миқдори расман белгилаб қўйилган тиричилик учун зарур ёки кам миқдордан оза бўлиши мумкин эмас.

40-модда. Ҳар бир инсон малакаи тиббий хизматдан фойдаланиш ҳуқуқига эга.

41-модда. Ҳар қим билим олиш ҳуқуқига эга. Бепул умумий таълим олиш давлат томонидан кафолатланади.

Маътаб ишлари давлат назоратидир.

42-модда. Ҳар қимда илмий ва техникаий ишкод эркинлиги, маданият ютуқларидан фойдаланиш ҳуқуқи кафолатланади.

Давлат жамиятнинг мадания, илмий ва техникаий ривожланишига ғамхўрлик қилади.

X БОБ.

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИНИНГ КАФОЛАТЛАРИ

43-модда. Давлат фуқароларнинг Конституция ва қонунларда мустақимлашган ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлайди.

44-модда. Ҳар бир шахсга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг раъйқонуний ҳатти-ҳаракатлари устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

45-модда. Вояга етмаганлар, меҳнатга лаёқатсизлар ва ёлғиз кексаларнинг ҳуқуқлари давлат ҳимоясидадир.

46-модда. Хотин-қизлар ва эркаклар тенг ҳуқуқлидирлар.

XI БОБ.

ФУҚАРОЛАРНИНГ БУРЧЛАРИ

47-модда. Барча фуқаролар Конституцияда белгилаб қўйилган бурчларини бажарадилар.

48-модда. Фуқаролар Конституция ва қонунларга риоя этишга, бошқа кишиларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари, шаъни ва қадр-қимматини ҳурмат қилишга мажбурдирлар.

49-модда. Фуқаролар Ўзбекистон халқиянинг тарихий, маънавий ва маданий меросини авайлаб асрашга мажбурдирлар.

Маданият ёдгорликлари давлат муҳофазасидадир.

50-модда. Фуқаролар атроф табиий муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлишга мажбурдирлар.

51-модда. Фуқаролар қонун билан белгиланган солиқлар ва маҳаллий йиғимлари тўлашга мажбурдирлар.

52-модда. Ўзбекистон Республикасини ҳимоя қилиш — Ўзбекистон Республикасини ҳар бир фуқаросининг бурчидир. Фуқаролар қонунда белгиланган тартибда ҳарбий ёки муқобил хизматни ўташга мажбурдирлар.

УЧИНЧИ БЎЛИМ

ЖАМИЯТ ВА ШАХС

XII БОБ.

ЖАМИЯТНИНГ ИҚТИСОДИЙ НЕГИЗЛАРИ

53-модда. Бозор муносабатларини ривожлантиришга қаратилган Ўзбекистон иқтисодийнинг негизини хилма-хил шаклларида мулк ташкил этади.

Давлат истеъмолчиларнинг ҳуқуқи устуңлигини ҳисобга олиб, иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлигини, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлигини ва ҳуқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳофаза этилишини кафолатлайди.

Ҳусусий мулк бошқа мулк шакллари кўра дахлсиз ва давлат ҳимоясидадир. Мулкдор фақат қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибдагина мулкдан маҳрум этилиши мумкин.

54-модда. Мулкдор мулкига ўз хоҳишига эгалик қилади, ундан фойдаланади ва уни тасарруф этади. Мулкдан фойдаланиш экологик муҳитга зарар етказмаслиги, фуқаролар, юридик шахслар ва давлатнинг ҳуқуқларини ҳамда қонун билан қўриқланадиган манфаатларини бузмаслиги шарт.

55-модда. Ер, ер ости бойликлари, сув, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ҳамда бошқа табиий заҳиралар умум-миллий бойлиқдир, улардан оқилона фойдаланиш зарур ва улар давлат муҳофазасидадир.

XIII БОБ.

ЖАМОАТ БИРЛАШМАЛАРИ

56-модда. Ўзбекистон Республикасида қонунда белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган касбада уюшмалари, сиёсий партиялар, олимларнинг жамиятлари, хотин-қизлар, фахрийлар ва ёшлар ташкилотлари, икнодий уюшмалар, оммавий ҳаракатлар ва фуқароларнинг бошқа уюшмалари жамоат бирлашмалари сифатида эътироф этилади.

57-модда. Конституциявий тузумни зўрлик билан ўзгартириш мақсад қилиб қўювчи, республиканинг суверенитети, илтилиги ва ҳаёсийлиги, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларига қарши чиқувчи, урушчи, ижтимоий, миллий, ирқий ва диний адоватни тарғиб қилувчи, халқнинг соғлиги ва маънавиятига таъовуз қилувчи, шунингдек ҳарбийлаштирилган бирлашмаларнинг, миллий ва диний рўхдаги сиёсий партияларнинг ҳамда жамоат бирлашмаларининг тузилиши ва фаолияти тақиқланади.

Махфий жамиятлар ва уюшмалар тузиш тақиқланади.

58-модда. Давлат жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлайди, уларга ижтимоий ҳаётда иштирок этиш учун тенг ҳуқуқий имкониятлар яратиб беради.

Давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг жамоат бирлашмалари фаолиятига аралашинишга, шунингдек жамоат бирлашмаларининг давлат органлари ва мансабдор шахслар фаолиятига аралашинишга йўл қўйилмайди.

59-модда. Касбада уюшмалари ҳодимларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларини ва манфаатларини ифода этадилар ва ҳимоя қиладилар. Касбада ташкилотларига аъзо бўлиш ихтиёрдир.

60-модда. Сиёсий партиялар турли табақа ва гуруҳларнинг сиёсий иродасини ифодалайдилар ва ўзларининг демократик йўл билан сайлаб қўйилган вакиллари орқали давлат ҳокимиятининг тузилишида иштирок этадилар. Сиёсий партиялар ўз фаолиятларини молиявий таъминлаш манбалари ҳақида Олий Мажлисга ёки у вакил қилган органга белгиланган тартибда ошқора ҳисоботлар бериб турадилар.

61-модда. Диний ташкилотлар ва бирлашмалар давлатдан ажратилган ҳамда қонун олдида тенгдирлар. Давлат диний бирлашмаларнинг фаолиятига аралашмайди.

62-модда. Жамоат бирлашмаларини тарқатиб юбориш, улар фаолиятини тақиқлаб ёки чеклаб қўйиш фақат суд қарори асосидагина амалга оширилади.

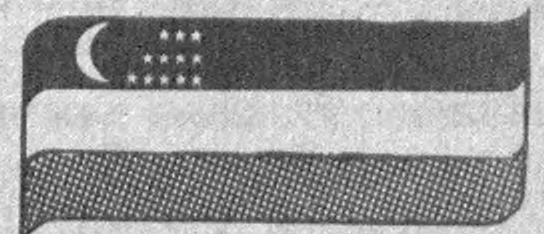
XIV БОБ.

ОИЛА

63-модда. Оила жамиятнинг асосий бўғинидир ҳамда жамият ва давлат муҳофазасида бўлиш ҳуқуқига эга. Никох томонларнинг ихтиёр розилиги ва тенг ҳуқуқлиги асосланади.

64-модда. Ота-оналар ўз фарзандларини вояга етувчига қадар боқиб ва тарбиялашга мажбурдирлар.

Ж О Н С Т И Т У Ц И Я С И И

20) Ўзбекистон Республикаси Президентининг умумий ёки қисман сафарбарлик эълон қилиш, фақулодда ҳолат жорий этиш, унинг муддатини узайтириш ва тўхтатиш тўғрисидаги фармонларини тасдиқлаш;

21) ҳалқаро шартномаларни ва битимларни ратификация (тасдиқлаш) ва денонсация (барвақт тўхтатиш) қилиш;

22) давлат мукофотлари ва унвонларини таъсис этиш;

23) туманлар, шаҳарлар, вилоятларни ташкил этиш, тутатиш, номини ўзгартириш ва уларнинг чегараларини ўзгартириш;

24) ушбу Конституцияда назарда тутилган бошқа ваколатларни амалга ошириш киради.

79-модда. Олий Мажлис йиғилиши жами депутатларнинг камидан учдан икки қисми иштирок этган тақдирдагина ваколатли ҳисобланади.

80-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва унинг органлари йиғилишида Ўзбекистон Республикасининг Президенти, Бош Вазир ва Вазирлар Маҳкамасининг аъзолари, Республика Конституциявий суди, Олий суди, Олий ҳужалик судининг раислари, Бош прокурори, Марказий банки бошқаруvinинг раиси иштирок этишлари мумкин.

81-модда. Ваколат муддати тугагач, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси янги қақирқч Олий Мажлиси иш бошлашунга қадавр ўз ваколатини саклаб қолади. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг сайловдан кейинги биринчи йиғилиши Марказий сайлов комиссияси томонидан сайловдан кейин икки ойдан кечиктирмай қақирқчилади.

82-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисида қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига Ўзбекистон Республикасининг Президенти, шунингдек ўз давлат ҳокимиятининг олий органи орқали Қорақалпоғистон Республикаси, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг депутатлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди, Олий суди, Олий ҳужалик суди. Бош прокурори эгадирлар.

83-модда. Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси қонунлар, қарорлар ва бошқа ҳужжатлар қабул қилади. Қонунни қабул қилиш учун Олий Мажлис депутатларининг кўпчилик овози талаб этилади.

Қабул қилинган қонунларнинг ва бошқа норматив ҳужжатларнинг матбуотда эълон қилиниши улар қўлланилишининг мажбурий шартидир.

84-модда. Олий Мажлис Раиси ва унинг ўринбосарлари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатлари орасидан яширин овоз бериш йўли билан сайланади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси ва унинг ўринбосарлари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисида ҳар йили ҳисобот бериб турадилар.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосарларидан бири Қорақалпоғистон вакили — Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг депутати бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси ва унинг ўринбосарлари Олий Мажлис ваколати муддатига сайланади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси этиб бир шахсин сурункасига икки муддатдан ортқ сайлаш мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси Олий Мажлис депутатлари ундан икки қисмидан иборат кўпчилигининг яширин овоз бериши орқали муддатидан илгари қақирқчи олиниши мумкин.

85-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси

1) Олий Мажлис муҳомакасида қўйиладиган масалаларни тайёрлаш умумий раҳбарлик қилади;

2) Олий Мажлис йиғилишларини қақирқчи, Олий Мажлис кўп тартибда киритилган тақлифларни қўмиталар ва комиссиялар раислари билан биргаликда тайёрлайди;

3) Олий Мажлис йиғилишларида раислик қилади;

4) Олий Мажлис қўмиталари ва комиссияларининг фаолиятини мувофиқлаштириб туради;

5) қонунларнинг ва олий мажлис қарорларининг бақарилишини назорат қилишни ташкил этиди;

6) парламентлараро алоқаларни амалга ошириш ишларига ва ҳалқаро парламент ташкилотлари иши билан боғлиқ гуруҳлар фаолиятига раҳбарлик қилади;

7) Олий Мажлис Раисининг ўринбосарлари, Олий Мажлис қўмиталари ва комиссиялари раислари этиб сайлаш учун Олий Мажлисида номзодларни тақдим этиди;

8) қўмиталар ва комиссиялар раисларининг тақлифига мувофиқ қўмиталар ва комиссиялар таркибини ўзгартириб суфрга бу ўзгартирилари Олий Мажлис тасдиғига киритади;

9) Олий Мажлисининг матбуот органлари фаолиятига раҳбарлигини амалга оширади;

10) Олий Мажлис матбуот органлари низоомларини ва тақдир ҳайъати таркибинин ҳама уларнинг ишлаши учун ўзур ҳаражатлар сметасини тасдиқлайди;

11) Олий Мажлиси қарашли матбуот органлари муҳаррирларини тайинлайди ва лавозимларидан озод қилади;

12) Олий Мажлис депутатлари ва левонининг ишлаши учун зарур ҳаражатлар сметасини тасдиқлайди;

13) Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг қарорларини имзолайди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси фармойишлар чиқаради.

86-модда. Олий Мажлис қонун лойиҳалари тайёрлаш ишларини олиб бориш, Олий Мажлиси ҳақола этиладиган масалаларни дастлабки тарзда кўриб чиқиш ва тайёрлаш, қонунларнинг ва Олий Мажлис бошқа қарорларининг ижросини назорат қилиб туриш учун депутатлар орасидан қўмиталар ва комиссиялар сайлайди.

Олий Мажлис зарур бўлган тақдирда доимий ҳама муваққат ишловчи депутатлик, тафтиш ва бошқа комиссиялари тузади.

87-модда. Олий Мажлис депутатларига белгиланган тартибда уларнинг депутатлик фаолияти билан боғлиқ бўлган ҳаражатлар қопланади. Олий Мажлисида доимий ишлайдиган депутатлар ўз ваколатлари даврида бошқа ҳақ тўланадиган лавозимини эгаллашлари ва тақдиркорлик фаолияти билан шуғулланишлари мумкин эмас.

88-модда. Олий Мажлис депутати дахлсизлик ҳуқуқидан фойдаланади. У Олий Мажлисининг розилигисиз жиноий жавабгарликка тортилиш, ҳисба олиниши ёки суд томонидан бериладиган маъмурий жазага тортилиши мумкин эмас.

XXIX БОБ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING

ПРЕЗИДЕНТИ

89-модда. Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ўзбекистон Республикасида давлат ва икром этувчи ҳокимият бошлиғидир.

Ўзбекистон Республикаси Президенти айни вақтда Вазирлар Маҳкамасининг Раиси ҳисобланади.

90-модда. Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига ўттиз беш йилдан кичик бўлмаган, давлат тилини иккин биланган, бевосита сайловгача қаида 10 йил Ўзбекистон ҳудудида муқим илаган Ўзбекистон Республикаси фуқароси сайланиш мумкин. Бир шахс сурункасига икки муддатдан ортқ Ўзбекистон Республикасининг Президенти бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари томонидан умумий, тенг ва тўғридан-тўғри сайлов ҳуқуқи асосида яширин овоз бериш йўли билан беш йил муддатга сайланади. Президентини сайлаш тартиби Ўзбекистон Республикасининг қонун билан белгиланади.

91-модда. Президент ўз вазифасини бақариб турган даврида бошқа ҳақ тўланадиган лавозимни эгаллашди, вакиллик органининг депутати бўлиши, тақдиркорлик фаолияти билан шуғулланиши мумкин эмас.

Президентнинг шахси дахлсиздир ва қонун билан муҳофаза этилади.

92-модда. Президент Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси йиғилишида қўйидаги қасамдди қабул қилган пайтдан бошлаб ўз лавозимига киришган ҳисобланади:

«Ўзбекистон ҳалқига садоқат билан хизмат қилишга, Республикасининг Конституцияси ва қонунларига қатъий риоя этишга, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинлигини

ларига қафолат беришга, Ўзбекистон Республикаси Президентини зиммасига юклатилган вазифаларни виждонан бақаришга таянганлига қасамдди қиламан».

93-модда. Ўзбекистон Республикасининг Президенти:

1) фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларида, Конституция ва қонунларга риоя этилишининг қақиллигини таъминлайди;

2) Ўзбекистон Республикасининг суверенитети, ҳафсизлиги ва ҳудудий яхлитлигини муҳофаза этиш, миллий-давлат тузилшини масалаларига доир қарорларни амалга ошириш юзасидан зарур чора-тақдирлар кўради;

3) мамлакат ичарисидан ва халқаро муносабатларда Ўзбекистон Республикаси номидан иш кўради;

4) музокаралар олиб боради ва Ўзбекистон Республикасининг шартнома ва битимларини имзолайди, республика томонидан тузилган шартномаларга, битимларга ва унинг мажбуриятларига риоя этилишини таъминлайди;

5) ўз ҳузурида аккредитациядан ўтган дипломатик ва бошқа вакилларнинг ишонч ва қақирқчи ўриқларини қабул қилади;

6) Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа вакилларини тайинлайди ҳама лавозимларидан озод қилади;

7) республика Олий Мажлисида ҳар йили икки ва халқаро аҳвол ҳусусида маълумотнома тақдим этиди;

8) икром этувчи ҳокимият девонини тузади ва унга раҳбарлик қилади; республика олий ҳокимияти ва бошқарув органларининг бақамжиқат ишларини таъминлайди; Ўзбекистон Республикаси вазирликларини, давлат қўмиталарини ҳама давлат бошқаруvinинг бошқа органларини тузади ва тугатади, шу масалаларга доир фармонларини Олий Мажлис тасдиғига киритади;

9) Бош Вазир, унинг биринчи ўринбосари, ўринбосарларини, Вазирлар Маҳкамаси аъзоларини, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва унинг ўринбосарларини тайинлайди ва уларни лавозимдан озод қилади, кейинчалик бу масалаларни Олий Мажлисининг тасдиғига киритади;

10) Олий Мажлисида Конституциявий суд раиси ва аъзолари, Олий суд раиси ва аъзолари, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқаруvinинг раиси, Ўзбекистон Республикаси Тасбиот муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг раиси лавозимларига номзодларни тақдим этиди;

11) вилоят, туман, шаҳар ва ҳужалик судларининг судьяларини, тайинлайди ва лавозимларидан озод этиди;

12) вилоятлар ҳокимларини ва Тошкент шаҳар ҳокимларини тайинлайди ва лавозимдан озод қилади, бу масалаларни тегишли халқ депутатлари Кенгашининг тасдиғига қўяди; Конституцияни, қонунлари бузган ёки ўз шаъни ва қадр-қимматига доир туширадиган хатти-ҳаракат содир этган туман ва шаҳар ҳокимларини Президент ўз қарори билан лавозимдан озод этишга ҳақли;

13) республика бошқарув органларининг, шунингдек ҳокимларнинг қабул қилган ҳужжатларини тўхтатади ва бекор қилади;

14) Ўзбекистон Республикасининг қонунларини имзолайди; қонунга ўз этиборини илова этиб, уни тақдоран муҳомада қилиш ва овозга қўйиш учун Олий Мажлисига қайтаришга ҳақли. Агар Олий Мажлис илгари ўзи қабул қилган қарорни ундан икки қисмдан иборат кўпчилик овоз билан тасдиқласа, Президент қонунни имзолайди;

15) фақулодда вазиятлар (реал тапқи ҳафс, оммавий тартибсизликлар, йирқ ҳалокат, табиий офат, эпидемиялар) юз берган тақдирда фуқароларнинг ҳафсизлигини таъминлашнинг қўлаб, Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ёки унинг айрим жойларида фақулодда ҳолат жорий этиди, қабул қилган қарорини уч кун мобайнида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тасдиғига киритади. Фақулодда ҳолат жорий этиш шартлари ва тартиби қонун билан белгиланади;

16) республика Қуроли Кучларининг Олий Бош қўмондони ҳисобланади. Қуроли Кучларнинг олий қўмондонларини тайинлайди ва вазифасидан озод қилади; олий ҳарбий унвонларни беради;

17) Ўзбекистон Республикасига ҳужум қилинганда ёки тақовуздан бир-бирини мудофаа қилиш юзасидан тузилган шартнома мажбуриятларини бақариш зарурияти туғилганда уруш ҳолати эълон қилади, қабул қилган қарорини уч кун мобайнида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тасдиғига киритади;

18) Ўзбекистон Республикасининг орденлари, медаллари ва ёрлғи билан мукофотлайди, Ўзбекистон Республикасининг мадақий ва фахрий унвонларини беради;

19) Ўзбекистон Республикасининг фуқаролигига ва сиёсий бошланга беришга оид масалаларни ҳал этиди;

20) амнистия тўғрисидаги ҳужжатларни қабул қилади ва Ўзбекистон Республикасининг судлари томонидан ҳужм қилинган фуқароларни авф этиди;

21) миллий ҳафсизлик ва давлат назорати хизматларини тузади, уларнинг раҳбарларини тайинлайди ва лавозимдан озод этиди ҳама ўз ваколатига қирадиган бошқа масалаларни ҳал қилади.

Президент ўз ваколатларини бақаришни давлат идораларига ёки мансабдор шахсларга топширишга ҳақли эмас.

94-модда. Ўзбекистон Республикасининг Президенти Конституцияга ва қонунларга асосланиб ҳама уларни икром этиш юзасидан республиканин бутун ҳудудида мажбурий кучга эга бўлган фармонлар, қарорлар ва фармойишлар чиқаради.

95-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси таркибига унинг нормал фаолиятини тақдидга солидиган ҳал қилиб бўлмайдиган иштилофлар юз берганда ёхуд у бир неча марта Конституцияга зид қарорлар қабул қилган тақдирда, Президентнинг Конституциявий суд билан бамаалақат қабул қилган қарори асосида Олий Мажлис тарқатиб юборилиши мумкин. Олий Мажлис тарқатилгандан сўнг унга янги сайлов уч ой мобайнида ўтказилади.

Олий Мажлис фақулодда ҳолат жорий этилган даврда тарқатилиши мумкин эмас.

96-модда. Ўзбекистон Республикасининг Президенти бевоситли сабабли ўз вазифасини бақара олмаслиги Олий Мажлис тузган давлат табиий комиссияс ҳукаси билан тасдиқланган тақдирда ўн кун муддат ичиди Олий Мажлисининг фақулодда йиғилишида депутатлар орасидан Ўзбекистон Республикаси Президенти вазифасини вақтинча бақарувчи сайланади. Бу ҳолда уч ой муддат ичиди Ўзбекистон Республикаси Президентининг умумхалқ сайлови ўтказилиши шарт.

97-модда. Ваколати тугаши муносабати билан истеъфода чиққан Президент умрбод Конституциявий суд аъзоси лавозимини эгаллайди.

XX БОБ.

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ

98-модда. Вазирлар Маҳкамаси таркибининг Ўзбекистон Республикаси Президенти тузади ва у Олий Мажлис томонидан тасдиқланади.

Қорақалпоғистон Республикаси ҳукуматининг бошлиғи Вазирлар Маҳкамаси таркибига ўз лавозими бўйича қиради.

Вазирлар Маҳкамаси иқтисодийнинг, ижтимоий ва маънавий соҳанинг самарали фаолиятига раҳбарлигини, қонунлар, Олий Мажлисининг бошқа қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари ижросини таъминлайди.

Вазирлар Маҳкамаси амалдаги қонунларга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги барча органлар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар томонидан бақарилиши мажбурий бўлган қарорлар ва фармойишлар чиқаради.

Вазирлар Маҳкамаси янги сайланган Олий Мажлис олдиди ўз ваколатларини зиммасидан соқит қилади.

Вазирлар Маҳкамасининг фаолиятини ташкил этиш тартиби ва ваколат доираси қонун билан белгиланади.

XXI БОБ.

МАҲАЛЛИЙ ДАВЛАТ

ҲОКИМИЯТИ АСОСЛАРИ

99-модда. Вилоятлар, туманлар ва шаҳарларда (туманга бўйсунмадиган шаҳарлардан, шунингдек шаҳар таркибига кирувчи туманлардан ташқари) ҳокимлар

бошчилиқ қиладиган халқ депутатлари Кенгашлари ҳокимиятининг вакиллик органлари бўлиб, улар давлат ва фуқароларнинг мафбатларини қўлаб ўз ваколатларига тааллуқли масалаларни ҳал этидилар.

100-модда. Маҳаллий ҳокимият органлари ихтиёрига қўйиладиган қиради:

қонунийликни, ҳуқуқий-тартиботни ва фуқароларнинг ҳафсизлигини таъминлаш;

ҳудудларни иқтисодий, ижтимоий ва маданий ривон-лантириш;

маҳаллий бюджетни шакллантириш ва уни икром этиш, маҳаллий солиқлар, йиғимларни белгилаш, бюджетдан ташқари жамағармаларни ҳосил қилиш;

маҳаллий коммунал ҳужаликка раҳбарлик қилиш; атроф-муҳитни муҳофаза қилиш;

фуқаролик ҳолати ақтларини қайд этишни таъминлаш; норматив ҳужжаларини қабул қилиш ҳамада Ўзбекистон Республикаси Конституциясига ва Ўзбекистон Республикаси қонунларига зид келмәйдиган бошқа ваколатларини амалга ошириш.

101-модда. Маҳаллий ҳокимият органлари Ўзбекистон Республикасининг қонунларини, Президент фармонларини, давлат ҳокимияти юқори органларининг қарорларини амалга оширадилар, халқ депутатлари қўйи Кенгашлари фаолиятига раҳбарлик қиладилар, республика ва маҳаллий аҳамиятга молик масалаларни муҳомада қилишда қатнашадилар.

Юқори органларнинг ўзларига берилган ваколат доирасида қабул қилган қарорлари қўйи органлар икром этиши учун мажбурийдир.

Халқ депутатлари Кенгашлари ва ҳокимларнинг ваколат муддати — беш йил.

102-модда. Вакиллик ва ижроия ҳокимиятини тегишлилигига қараб вилоят, туман ва шаҳар ҳокимлари бошқаради.

Вилоят ҳокимлари ва Тошкент шаҳри ҳокими Президент томонидан тайинланади ва лавозимидан озод қилинади ҳамада тегишли халқ депутатлари Кенгаши томонидан тасдиқланади.

Туман ва шаҳарларнинг ҳокимлари тегишли вилоят ҳокими томонидан тайинланади ва лавозимидан озод қилинади ҳамада тегишли халқ депутатлари Кенгаши томонидан тасдиқланади.

Шаҳарлардаги туманларнинг ҳокимлари тегишли шаҳар ҳокими томонидан тайинланади ва лавозимидан озод қилинади ҳамада халқ депутатлари шаҳар Кенгаши томонидан тасдиқланади.

Туманларга бўйсунган шаҳарларнинг ҳокимларини туман ҳокими тайинлайди ва вазифасидан озод қилади ҳамада халқ депутатлари туман Кенгаши томонидан тасдиқланади.

103-модда. Вилоят, туман ва шаҳар ҳокимлари ўз ваколатларини яқнабошчилик асосларида амалга оширадилар ва ўзлари раҳбарлик қилаётган органларнинг қарорлари ва фаолияти учун шахсан жавабгардирлар.

Ҳокимларнинг ва халқ депутатлари маҳаллий Кенгашларининг фаолиятини ташкил қилиш, уларнинг ваколат доирасини ва халқ депутатлари маҳаллий Кенгашларини сайлаш тартиби қонун билан белгиланади.

104-модда. Ҳоким ўзига берилган ваколатлар доирасида тегишли ҳудуддаги барча корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, бирлашмалар, шунингдек мансабдор шахслар ва фуқаролар томонидан бақарилиши мажбурий бўлган қарорлар қабул қилади.

105-модда. Шаҳарча, қишлоқ ва овулларда, шунингдек улар таркибигади маҳаллаларда ҳамада шаҳарлардаги маҳаллаларда фуқароларнинг йиғилари ўзини-ўзи бошқариш органлари бўлиб, улар икки ярим йил муддатга раисни (оқосорли) ва унинг маслаҳатчиларини сайлайди.

Ўзини-ўзи бошқариш органларини сайлаш тартиби, фаолиятини ташкил этиш ҳамада ваколат доираси қонун билан белгиланади.

XXII БОБ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING

СУД ҲОКИМИЯТИ

106-модда. Ўзбекистон Республикасида суд ҳокимияти қонун қақирқчи ва икром этувчи ҳокимиятлардан, сиёсий партиялардан, бошқа жамоат бирлашмаларидан мустақил ҳолда иш юритади.

107-модда. Ўзбекистон Республикасининг суд тизими беш йил муддатга сайланадиган Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди, Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳужалик суди, Қорақалпоғистон Республикасининг судлари суди, Қорақалпоғистон Республикасининг ҳужалик судидан, шу муддатга тайинланадиган вилоят судлари, Тошкент шаҳар суди, туман, шаҳар ва ҳужалик судларидан иборат.

Судларни ташкил этиш ва уларнинг фаолият кўрсатиш тартиби қонун билан белгиланади.

Фақулодда судлар тузишга йўл қўйилмайди.

108-модда. Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди қонун қақирқчи ва икром этувчи ҳокимиятларнинг ҳужжатлари Конституцияга қанчалик мослигига доир ишларни кўради.

Конституциявий суд сиёсат ва ҳуқуқ соҳасидаги мутахассислар орасидан Конституциявий суд раиси, раис ўринбосари ва судьяларидан, шу жумладан Қорақалпоғистон Республикасининг вакилдан иборат таркибда сайланади.

Конституциявий суднинг раиси ва аъзолари депутат бўла олмайдилар.

Конституциявий суднинг раиси ва аъзолари сиёсий партиялар ва ҳаракатларнинг аъзоси бўлишлари ва бошқа ҳақ тўланадиган лавозимни эгаллашлари мумкин эмас.

Конституциявий суд судьялари дахлсизлик ҳуқуқидан фойдаланадилар.

Конституциявий суд судьялари ўз фаолиятларида мустақилдилар ва фақат Ўзбекистон Республикаси Конституциясига бўйсунмадилар.

109-модда. Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди:

1) қонунларнинг ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қабул қилган бошқа ҳужжатларининг, Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонларининг, ҳукумат қарорларининг, давлат ҳокимияти маҳаллий органлари қарорларининг, Ўзбекистон Республикаси давлатлараро шартномаларининг ва бошқа мажбуриятларининг Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мослигини аниқ-лайди;

2) Қорақалпоғистон Республикасининг Конституциясини Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига, Қорақалпоғистон Республикасининг қонунлари Ўзбекистон Республикасининг қонунларига мувофиқлиги тўғрисида ҳу-лоса беради;

3) Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ва қонунларининг нормаларига шарҳ беради;

4) Ўзбекистон Республикасининг Конституциясини ва қонунлари билан беришган ваколат доирасида бошқа ишларни ҳам кўриб чиқади.

Конституциявий суднинг қарорлари матбуотда эълон қилинган пайтдан бошлаб кучга қиради. Улар қатъий ва улар устидан ишқот қилиш мумкин эмас.

Конституциявий судни ташкил этиш ва унинг фаолият кў

Наим КАРИМОВ — 60 ёшда

• ҚУТЛОВ

ЖАВОҲИРШУНОС

Доимо майин сузловчи, кампан, камсукум, лекин фикрининг аниқ ғиёдалаб, нишона урадиган бир кишини тасвирлашда, баъзан илмий минбарларда, турли учрашувларда кўрган одам «ҳа-ҳа! ғиёдан бир гули очилмаган йилга» дейишига сира шубҳа қилмайман. Таниш юртаниш бу тавсифни эшитиш билан «Ие, ўзимнинг Наим ака-ку!» деса ажабланмаслик керак. Ана шу таажуб ва эҳтиром замирида олим узоқ йиллар мобайнида олиб борган машаққатли ва тинимсиз меҳнат, тадқиқотчи жасорати, нолик диди, адабиётга улкан муҳаббати ётади.

Адабиёт ва қаламнинг сирини оҳанрабои бор. Бу оҳанрабо ҳар бир кишининг қалб тоғларини исил-шамол қўзғат қиз со тоғларидан билан ўйнаши, ҳазиллашчи чертадан чертиб ўтади. Ана шу ҳазил пайтида адабиётга чин ёзувчи, шоир, адабиётшунос олим ҳам, гўлаҳ ҳам аралашиб қолаверади. Аммо Наим акани адабиётнинг ўзи қачириб олиб, бағрида олим сифатида ўс-тириди, воғта етказди. Бериш муфоти бунинг далилидир.

Наим Каримов илмда ўз ўрни ва сўнги ага олимидир. У унвон амал ортидан қулай, буткул ўзбек адаблари, шоирлари, ёкининг теран ўрганиш билан машғул бўлди. Унинг мақолалари, асарлари муаллифининг изланиш ва ахтаришдан, адабиётнинг нўл тегмаган саҳифаларини рақатлашдан катта заҳм, ҳаётини мазмун олишини ҳар сатрда сездириб туради. Менимча, шу туйғу унга катта обрў келтирди.

Олим замонамизнинг буюк адаби Ойбек ижодини, турмушини ўрганишга жиддий киришди, бу ишдан сармаст бўлди. Ўйрон, тўфон, бало-қазолар иродасини буна олманган аjoyиб суварат, гўлаҳ сийратли адабнинг ижодий фаолиятини ўрганиш борасида ўзининг ҳам дунёқарши кенгайди, маънавий бойлиги ортиди. Ойбек ижод уммонидан терган жа-воҳирлари илҳомлантириб, замонсини ёритишга, бирин-кетин «Илҳом чашмасининг ажиб мавжлари», «Ойбек

гулшанида қолган гўнчалар», «Ойбек», «Ойбек ва Зарифа» номи рисола ва монографияларини ёзиб, муқтоз адиб мухлислари қалбини нурантириб, қўлга бир олам маънавий бойлик топширди. «Тошхир» эмас, кенг ўқувчилар оммасини Ойбекнинг адибсифат са-жияси, тафаккури билан бир умрга боғлади. Ижод деган сўзнинг оламнинг бизнинг за-монамизда, социалистик реализм деган кўн кўз мил-тиги остида сеҳр эмас, ғай-ринисоний қийноқ эканлигини сўз кўзусида жонлан-тирди. «Ойбек» монография-сида келтирилган қуйдаги қитъаси фикримга далил.

«Ойбек: ...Урғок Виле-ский кўп жихатдан ҳақ. Аммо йўлчи образининг статик-лиги тўғрисидаги фикрга асло қўлламайман. Мен урғок Вилекийнинг романи-ни ўқиганимни билардим, бироқ унинг бутунги нутқи-дан кейин бунга шубҳалана бошладим.

Овоз: Ахир у асарга му-ҳаррирлик қилган-ку?

Ойбек: Шунга қарамай, у биринчи бобдаги йўлчи билан сўнгги бобдаги йўлчи ўртасидаги фарқни кўролма-пти...» («Қўтлуғ қон» ро-мани муҳоамасидан олинган парча).

Олим Ойбек ижоди ҳақи-даги тадқиқотида ўз фикр-ларини юқоридаги далиллар билан тасдиқлайди. Буюк адиб ижоди романтикасини ва фоқиаларини аста-секин-и очди. Ёзувчининг ижод ма-шаққатларини элга маълум қилди. Бу асарни ўқиган киши кўз олдига Ойбек ис-ми паҳлавон назму наср май-донда олиб борган мардо-навор кураш намоян бўлади.

Наим Фотиҳович: «Шоир ва ёзувчилар бизга фақат ёруғ томон билан назар ташлаб, иккинчи, сирли то-монини бир умрга яширган ойга ўхшайдилар. Биз ой-нинг тун қўйнидаги олтин ранг шўъларини кўриб, юксак туйғуларга берил-ма-из, аммо унинг қоронғи тарафиди нимага кечаётган-диган беҳабар қоламиз», деб ёзувчилар кони ҳақиқат. Чунки олдин қитъахон у ёқ-да турсин, ҳатто адбонинг дўстлари ҳам бир-бирларини олтин ойнайди ҳаётларини яхши билмайдилар. Улар-

нинг шахсий ҳаёти ўрга-нимай қолаверади. Ҳолбу-ки Ойбек ва унинг қўлами-даги адиблар ҳаётида олдин одам учун ибратли қирралар кўп. Бу соҳада овурупол-адиллар, айниқса, ҳаракат-чангдилар: Наим ака ўзбек адабиётшунослари орасида биринчи бўлиб шу соҳага кўз уриб, «Ойбек ва Зарифа» асарини ёзди. Бу китоб худ-ди бадий асардек ўқилади. Ойбекнинг паҳлавонлик қў-ратига омма тилига тушма-ган иккинчи буюк инсон, ҳа-қиқий бардошли ўзбек ади-би Зарифа опа Саидносир қиз-нинг юксак қиёфаси гавдала-нади. Икки улўғ сиймонинг тотув ҳаёти акс этади. Ки-ши қалбиди интиқ оруз ту-ғилади. Бу асар ўзбек ада-биётидаги бир кемтикни тўл-дирди, десак сира мулоага бўлмайди.

Жаваҳиршунос ушбу асар-ларни ёзиб, буюк адиб ижо-дини, ҳаётини ўрганишдан ўзини сира тўхтатгани йўқ. «Фан ва турмуш» журна-лида «Ўзбек зиёлиларининг илҳомлари» туркуми ости-га босилган «Ойбек: тош-жан бу бошим...» мақола-лари фикримизга мисол бўла олади.

Наим Каримов адабиёт-шунос олимларимиз орасида биринчи қатори Миллий ҳафсизлик қўмитаси ҳуж-жатдошга сайланган тур-ли-туман «ишларни ўра-ниб чиқди. Юқоридagi мақо-лалар ва «Нафосат» ойно-масида босилган «Ўзбек ки-носининг биринчи қадри-чи» туркуми мақоласи шу

синчковлик билан олиб бо-рилган изланиш ҳосиласи-дир.

Ўзбек киноси деганда, кўпчилигининг кўз олдига маълум шахслар келади. Аммо биринчи ўзбек киноар-тисти, режиссёри, кинодра-матурги Сулаймон Ҳужаев эканлиги мутахассислардан бўлак кишиларга аён эмас. Олимнинг астойдил излани-ши, меҳнати тўғрисида Сулай-мон Ҳужаевнинг фожиали ҳаёти тикланиб, санъатини тарихидан ўзининг муносиб ўрнини эгаллади.

Фидокор олимнинг сўнгги йилларидаги энг улўғ иш-ларидан бири, сўзсиз, муқтоз шоир Чўлпонга бағишланган қатор мақолалари ва «Аб-дулҳамид Сулаймон ўғли Чўлпон» рисоласидир. Олим-нинг изланиши тўғрисида Чўл-поннинг ҳаёти, ижоди, ик-тимий фаолияти адабиёт-шунослик ва санъатшунослик майдонига чиқди. Ри-со-лани ўқиган киши унинг жу-да бой фактик материаллар-ни, ҳужжатларини кўнг ҳо-сил қилади. «Сталинчиллик қўрбони» деб ном олган қи-рғин аслида коммунистик ис-тибод эканлиги ва Чўлпон шунинг қўрбони бўлгани очиб берилади. Шоирнинг шеърини, драматургияси-ни ҳам тадқиқ этилади. Бино-барин ўқувчилар, мутахас-сислар кўз олдига муқтоз шоирнинг ижодио қисмати тўқис гавдаланади.

Олим бундай ишлар билан чеклангани йўқ. У магнито-нослик ишларини ҳам изчил олиб борди. Вақтли матбу-отда Фитрат ва Чўлпоннинг асарларини тўплаб нашр эттирди. Чўлпоннинг В. Ян билан ҳамкорлида ёзган «Хужум» асарининг матнини топиб, илмий ўрганиб, нашр-га тайёрлади. Бу ўзбек те-атри ва драматургияси, санъ-атшунослиги учун улкан во-қеаидир. Зеро, Чўлпон каби улкан шоирнинг ҳар бир асари ҳақиқията учун ниҳо-ятда қадри. Шу сабабли Н. Каримов одамларга, кат-та адабиётимиз унга қу-вонч олиб кираётгани ҳаж-га бормай ҳақ савобини олиш билан тенгдир.

Наим Каримовнинг бутун-ги шеърини, адабиёт, маъна-вий ҳаёт ҳақидаги асарлари, ёшларга мувофиқлиги, жа-моатчилик ишлари ҳақида кўп гапларни айтиш мумкин. Лекин ҳақиқията яхши одам ҳақида кўп гапирма, кўз тегиди деган ҳазилнома нақл бор. Мен ҳам нақлга амал қилиб Наим акани му-борок олтишим ёши билан муборокдод қилиб, «кўз тег-масин» дейман.

Сирожидин АҲМАД.

• Шугорлаш қандай бормоқда?

ФУРСАТ ҒАНИМАТ, ТЕЗРОК ТУГАЛЛАЙЛИК

Мана, йилнинг сўнгги ойи тугалламоқда. Ғафур су-дан кўтарилган. Ҳақ хў-жаллигини бошқа соҳалар-да бўлганидек, қишлоқ хў-жаллиги соҳасида амалга оширилган ишларга яқин асломоқда. Ҳозирги кундаги вазифа озми-кўлини қўлга киритилган ютуқларни му-стаҳкамлаб, келгуси йил ҳо-салига мустаҳкам замин яратиб беришдир. Бу-нинг учун қўзғи-қички тад-бирларни ўз вақтида ўтқа-зиш талаб этилади. Шугор-лаш ана шу тадбирлар ора-сида энг муҳими ва экинлар ҳосилдорлигини оширишга таъминловчи омил ҳисобла-нади. Ҳўш, бу соҳадаги иш-лар вилоятимизда қандай амалга оширилмоқда?

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, қўшпа илкор рай-онлар ва хўжаликлар дала-

даги ҳосилини йиғиб-териб олишни қўзғи-қички ишлар билан боғлаб олиб бордилар. Ҳосилдан бўшган ерларни пешма-пеш шугорлашга ки-ришдилар. Бунинг учун ма-жид техникалар тўла сафар-бар этилди. Белгиланган тадбирларнинг беками-кўст амалга оширилиши учун на-зорат қўзғайтирилди. Тра-кторларнинг бетўхтов ва унумли ишлаши учун барча шарт-шароитлар яратиб бе-рилмоқда. Бизга вилоят де-ҳқончилик саноатидан маъ-лум қилишларча, айни кун-га қадар 140 минг гектар-дан ортиқ майдон ҳайдаб бў-линди. Агарда вилоят бўйи-ча 218 минг гектар ер шуг-гор қилинишини ҳисобга ола-диган бўлсак, режа 65 фоиз-дан охири бажарилганлиги маълум бўлади.

Маълумки, бу йил пахта

йиғи-терими қўзилиб кетди. Лекин бу ҳол шугорлаш-нинг мароми ва сифатига таъсир қилмаслиги керак. Албатта. Пахтакорлар ҳар бир қўлай имкониятни ишга солиб ана шунга ҳаракат қилдилар ва қилмоқдалар.

Шу кунга қадар 70 минг гектардан ортиқ майдон ғў-заподдан тозаланди ва унинг 60 минг гектари шугорланди. 32 минг гектар майдонга фосфорли, 25 минг гектар майдонга калий ўғити соли-ниб қайдалди.

Шу кунларда 1200 дан ортиқ трактор шугорлашда қатнашмоқда. Бу техника ёрдамида кунга 6—7 минг гектардан ортиқ ер ҳайдала-ётир.

Сабзавот режасини бажаришда яхши натижаларга эришган оҳангаронликлар

шугорлаш режасини ҳам бажаришда қаторида бажариб қўйдилар.

Қўйчириқ, Янгйўл рай-онларининг деҳқонлари ҳам шугорлашда яхши натижа-ларга эришмоқдалар. Бироқ қўшпа районлар бу муҳим агротехник тадбирни амалга оширишда сустнашлик қи-ломоқдалар. Жумладан, Бек-обод районида шугорлаш режаси бор-йўғи 40 фоиз. Пискент районида 50 фоиз атрофида бажарилди.

Фурсат ғанимат. Қиш ҳа-воси ҳам илқ келмоқда. Бу имкониятдан фойдаланиш, тракторларини имкони борича унумли ишлатиб, шугор-лашни узоғи билан 7—8 кун ичида сифатли қилиб тугал-лаш чораларини кўриш за-рур.

Шу билан бирга бошқа тадбирларни ҳам вақтида амалга оширишни унутмас-лик керак. Хуёсан, қули ўт босган далаларни аниқ-лаб, шугорлаш жараёнида гербицидлар солиб кетишни яхши йўлга қўйиш—келгуси йил мўл ҳосили гаровидир.

● БЕКОБД районидagi Ҳамза номи билан ва ўсмирлар ижодий марказида турли қизқарли тўғараклар фойлият кўрсатмоқда. Айниқса, марказ қошидаги Тожик Қўрбонора раҳбарлик қилаётган «Бинафша» рақс дастасининг муваффақиятли одиллари кўпчилигининг оғзида. СУРАТДА: даста «қалдирғочлари» машғулот пайтида.

Р. АЛБЕКОВ олган сурат.

МУНОСАБАТ

ҚОЧОҚЛИК—ЙИГИТ ШАЪНИГА ДОҒ

Аскар қувватли мамлакат бой бўлур:
Бой мамлакатнинг аскари қувватли бўлур
Амир Темур ибн Тарагай.
Дориломон замонлар келиб юртимиз йигитлари ҳар-бий хизматини ўз ватанларида—Ўзбекистон Республи-каси ҳудудида ўтатишган бўлишди. Ота-оналарнинг орауларини рўбга чиқди: ўғлонлар энди олис юрт-ларга жўнаб кетмай, шу яқин орада, республика-ми мувофиқ халол хизмат қилашади. Ўзи-миз билган замин, таъини шарафот. Ёр йигит учун бундан ортиқ имтиёз бўладими? Йўқ, албатта. Ле-кин афсуски, ана шундай шарафотда ҳам ўз муқад-дас бурчидан бўйин тоғлаб, ҳарбий қисмлардан қочиб кетган йигитлар ҳам бор экан. Муқофал-лашлар бунга аниқот божармаси босилганини ўрибосари Абдулла Тиллаевга ҚОСИМОВ билан суҳбат чоғида очитилан бу гап бизни қизиқтириб қўйди.

— Наҳотки, хизматдан қочиб кетганлар ҳам бўл-са?
— Афсуски бор. Тўғри, аскарнинг йигитларини жой-ларда ўз бурчларини шараф билан ўтамоқдалар. Улар ҳа-лол хизмат қилишга тили. Ле-кин бармоқ билан санарли бўлса-да, қочоқлар ҳам уч-раб туради. Йигитдагина ана шундай воқеалардан бирини кўриб чиқдик. Самарқандда-ги ҳарбий бўлималярнинг биридан етти йигит қочиб қолганидан...

— Уларнинг қочилишига са-баб нима? Бирор бир нарсани баҳона қилишгаётганми, ахир?

— Айтишларча, вақтида ва тўғри оқиллаштимас-миш, зарур бўюмлар билан таъминлаштилмаётганми ш... Буларнинг бари асосан ба-ҳоналар, албатта. Мажбу-ри билан шугулланган ко-миссия ҳам шундай ҳулосага келди. Аслида, бу йигитлар-нинг бўлишига, ҳарбий хиз-мат қийинчиликларига таъй-ир эмаслиги, қонуларни яхши билмасликлари оқибати, хо-лос. Тенгирув шун кўрсат-ди, оқиллашти ҳам, таъ-минот ҳам белгилан қўйил-

ган метёрга мувофиқ бўлган.
— Вақти бўлимадаги тар-тиб-интизом қўйилмайдик-ми эмаслар?

— Йўқ, асло. Бу борада ҳам ҳаммаси жойида. Комис-сия аъзолари бўлимадаги муносабатлар Уставага муво-фиқлигини, тартиб—интизом ҳам талаб даражасида экан-лигини, рисоладагидек хиз-мат қилишга монелик қила-диган нарсалар йўқлигини ало-ҳида таъкидладилар.

— Комиссия таркибиди кимлар бор эди?

— Ҳокимият вакили, му-дофал ишлари бўйича Ёзу-райони бўлими вакили ҳам-да қочиб йигитларнинг отала-ри. Улар бўлимадаги вазият соғлом эканлигини, яшаш ва хизмат қилиш учун барча шарафотлар маъжудлигини, устас муносабатлари бўзи-лиши ҳуёсунда умуман гап йўқлигини ўз кўзлари билан кўриб, ишонч ҳосил қилиб қайтишди. Шундан сўнг Чи-ноздан борган вакилимиз ҳам ўз далолатномасида ай-нан шу фикрларни таъкид-лади.

— Ҳўш, қочоқларнинг таъдирини нима бўлди?

— Ҳарбий прокуратура вакили билан ўтказилган суҳбатдан сўнг «азама-тлар» тушунтириш хати ёзиб ўз айтишлари олдига бундай «жасоратларини» иккинчи бор тақорламаликка сўз беришди, мажбу-д қонулар-га мувофиқ халол хизмат қилашларини ваъда қи-лишди. Давлатга етказилган зарар оталаридан ундириб олганини ҳисобламаган-да, айбдорлар бу гал осон-ликча кутулдишди. Сабаби, вакилларимиз қатъий чора кўрмаслигини, биринчи бор ке-чиришни илтимос қилиш-ганидан... Акс ҳолда, ҳар-бий хизматда бўйин тоғла-ганлар учун жиний жа-воб-гарликка тортилишлари мум-кин эди.

— Айтми-чи, шундай во-қеалар учрамаслиги учун нима иш қилиш керак?

— Аввало, ёшлар ораси-да кўпроқ аниқ тадбирлар ўтказиш лозим. Жойларда кўп-лаб суҳбатлар, учрашу-лар уюштирилиши. Лекин фақат биз олиб бораётган фаолиятнинг ўзи камлик қи-лапти. Кенг жамоатчилик бу ишга бош қўйса яхши

Чиндан ҳам А. Т. Қосимовнинг куюганича бор. Сўнгги пайтларда йигитларимизни ҳарбий хизматга қачирин борасида амалга оширилган аниқли-клари ўз кўзимиз билан кўриб, сезиб турибмиз. Бу-ларнинг бари мустақил Ўзбекистон мудофал куд-ратини ошириш учун қилинапти. Лекин, кўп ҳо-ларда бунга аҳамият берилмади. Ваҳдаланиб, бу бар-чамизга тааллуқли, ҳаммамизнинг ишмиз, Қар-сини қўдан чиқди, дейди халқимиз. Шундай экан, келгил, юқоридаги каби ҳодисалар учрамас-лиги учун бор имкониятларини ишга солайлик. То-ки, мустақил ва муқаддас дийримизнинг ҳар бир ўғлини Ватан посбони — аскар бўлишни фахри-и бурч деб билсин.

Юсуф ҚОБИЛЖОНОВ суҳбатлашди.

бўларди. Ахир Ватан мудо-фаси умумхалқ иши-ку! Ай-тайлик, матбуот ҳам бу бо-рала ўзининг муносиб ҳис-сасини қўшмоғи керак. Тарти-бот-ташвиқот яхши йўлга қўйилса, жойларда тушун-тириш ишлари олиб бори-ла, бундай қўнғасиз ҳо-ди-саларнинг ҳам пайи қирқ-илад...

— Қонуларни яхши бил-маслик тўғрисида ҳам шундай воқеалар юз берапти де-моқчимиз-да?

— Албатта. Мана, яқин-да ўз хизмат жойини ташлаб кетган Баҳром Дўсоев иши бунга шугулланишга тўғри келди. Қўйчириқ райони-даги вакилимиз унинг отаси билан бирга ҳарбий қисмага бориб келишди. Маълум бў-лишича, бу йигитга хизмат-дошнинг гапига кириб, уйи томон жўнаборган, экан. Шароитдан ноллийдиган жойи йўқ... Шунчалар ҳам масъу-лиятсизлик бўладими? Би-ров томондан ташла деса, таш-лаверадими ўзини? Хуллас, қонуларни билмаслик, бурч-ҳақида тушуна қўйилти, масъулиятини сезмаслик — мана шундай оқибатларга олиб келиши мумкин.

Ҳамма бир ёқдан бош-чиқарса, фарзандларимизга ҳарбий хизмат муқаддас бурч эканлигини, мустақил Ва-таннинг мудофаси ҳаммамиз-нинг ҳар биримизнинг иши-миз эканлигини тўғри ту-шутиролсак, армияда то-б-ланган йигитини ҳақиқий эркак бўла олади деган фикрни сингдиросак, ора-мизда қочоқларга ўрин бўл-майди.

ҚИДИРИЛМОҚДА

Оҳангарон районидagi, Қорахот қишлоқ шўрсига қарашли Ялпоқтепа қишло-қиди 1973 йилда туғилган Мардона Ниспобоевна ЭР-ҒАШЕВА қидирилмоқда. У 1992 йил 31 июль куни со-ат 12 ларда ўз уйидан чи-қиб кетганга қайтиб келма-ган. Қизнинг белгилари: бўйи 1 метр 61 см, юзи бу-дойранг, қора сочлари бош-га турмакланган, кўзлари қо-ра. Ўша кун Мардонанинг оғидида кўк рангли қўйлак, оғидида қора туфли бўлган.

Ушбу суратдаги қизни қў-рган биланлардан 33-70, 33-99-15 рақамли телефон-ларга ёки яқин атрофдаги милиция бўлимига хабар бе-ришларини илтимос қи-ламиз.

ЭЪЛОНЛАР БУРЧАГИ

Тошкент нон маҳсулотларини ишлаб чиқа-риш бирлашмасига қарашли «Спецреммон-таж» участкасига
слесарь-монтажчи
огнеупорщик
электр тармоғини тузатувчи
каби касблари бўлган малакали ишчилар

ТАКЛИФ ЭТИЛАДИ

Қабул қилинган ишчилар хорижий мамла-катларда малакасини ошириш имкониятига-эга бўлишди. Иш ҳақидан ташқари, муко-фотлар ҳам берилади.

Мурожаат қилиш учун манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳар, Байналмилал кўчаси, 16-уй. Кадрлар бўлими.

ХАТЛАР ВА ОММАВИЙ ИШЛАР БЎЛИМИ — 33-40-48.
АХБОРОТ, ТИЖОРАТ ВА ЭЪЛОНЛАР БЎЛИ-МИ — 33-99-15.

Тошкент ҳақиқати

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ
ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНАШИ ВА
«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНА-
ЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ:
700000 ТОШКЕНТ, ГСП
ЛЕНИНГРАД
КЎЧАСИ, 32.

Телефонлар:

